

Vogels in Nederland: toelichting op de vogelgegevens per soort en per gebied op <https://stats.sovon.nl>

1. Algemeen

Sovon organiseert samen met haar partners en met behulp van duizenden vrijwilligers diverse meetnetten t.b.v. de monitoring van vogels in Nederland. Deze meetnetten maken deel uit van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (www.netwerkecologischemonitoring.nl), waarin ook andere soortgroepen worden gevolgd. De resultaten geven inzicht in de ontwikkelingen in de Nederlandse vogelstand, en de ontwikkelingen per provincie of in afzonderlijke gebieden. Ze worden jaarlijks gepubliceerd in diverse rapporten en in de Vogelbalans, maar ook online. De informatie op de soorten- en gebiedenpagina's op www.sovon.nl is bedoeld om deze bewerkte en gevalideerde cijfers voor breed maatschappelijk gebruik toegankelijk te maken. Dit document geeft een algemene toelichting op de gepresenteerde informatie, bedoeld om te interpreteren van de cijfers te faciliteren.

2. Opzet

De soorten- en gebiedeninformatie kent twee ingangen, te weten: (1) per soort, met landelijke informatie en per provincie en (2) per Natura 2000-gebied en andere belangrijke gebieden. Elke ingang biedt een selectie van specifieke informatie. De ingang per soort kent de meest uitgebreide selectie van trend- en verspreidingscijfers. Elke soort heeft een algemene toelichtende tekst waarin de belangrijkste ontwikkelingen worden gededuid. Tevens zijn hier uitgebreide veldwerkinstructies ('telrichtlijnen') en literatuurbronnen per soort opgenomen. Bij de ingang per gebied ligt de focus op aantallen en aantaltrends, inclusief instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast zijn via 'Indexen en aantallen' per meetnet de jaarlijkse indexen of aantallen als Excel tabel te downloaden (broedvogels, stadsvogels (MUS), watervogels, terrestrische wintervogels (PTT), Constant Effort Sites en landelijke aantalsschattingen). Voor meer verspreidingskaarten uit de Vogelatlas 2012-15, zie www.vogelatlas.nl.

3. Actualiteit en kwaliteit

De gepresenteerde informatie wordt elk najaar geactualiseerd. Alleen cijfers die een uitgebreide volledigheidscntrole en validatieprocedure hebben doorlopen worden toegevoegd. In de praktijk betekent dit dat de meest recente resultaten betrekking hebben op het voorgaande seizoen. Indien geen betrouwbare informatie beschikbaar is, bv. omdat de steekproef van tellingen te klein wordt geacht om een representatief beeld te schetsen, of het verspreidingsbeeld verre van volledig is, wordt geen kaart of grafiek getoond ("Onvoldoende gegevens beschikbaar"). Dit is ook het geval als een soort in broed- of winterseizoen niet of nauwelijks in Nederland voorkomt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek verzorgt de trendberekeningen en de externe kwaliteitsborging van de onderliggende meetnetten.

4. Bronvermelding

Alle gepresenteerde resultaten in van www.sovon.nl zijn vrij te gebruiken, mits de bij de grafieken of kaarten vermelde bron (bv. Netwerk Ecologische Monitoring, Sovon/CBS/provincies) én www.sovon.nl worden vermeld. Bij voorkeur ook de datum van het raadplegen van de website weergeven. Neem kennis van de disclaimer aan het eind van dit document.

5.1. Per soort

Algemene gegevens per soort

Van elke soort wordt bovenaan de pagina een aantal statusaanduidingen vermeld (mits relevant). Het gaat om de Rode Lijst voor broedvogels (uitgave 2016) en de vigerende 1% norm voor watervogels, zoals die door Wetlands International worden vastgesteld (zie <http://wpe.wetlands.org/>). Voor broedvogels is de meest recent beschikbare schatting van het aantal broedvogels weergegeven (broedparen, met jaar of periode van opgave); voor niet-broedvogels een schatting van het aantal doortrekkende en overwinterende vogels (individuen). Deze laatste schatting wordt eens per vier jaar geactualiseerd, na gereedkomen van het watervogelrapport met verspreidingskaarten (bv. watervogelseizoen 2017/18 en 2021/22).

Bij elke soort kun je via de linkjes in de linker kolom door scrollen naar de informatie over Verspreiding en trends, Staat van instandhouding, Beschrijving van voorkomen, Aangewezen gebieden en Telrichtlijnen. Deze richtlijnen voor het uitvoeren van tellingen of het uitvoeren van nestonderzoek (t.b.v. vaststellen reproductie) zijn grotendeels afgeleid van de afzonderlijke handleidingen per project.

Via het uitklapmenu onder “Toon data van” kun je landelijke informatie opvragen, of voor elke provincie.

Verspreiding

In het bovenste paneel kun je via een uitklapmenu verspreidingskaarten opvragen voor het broedseizoen, in het onderste paneel voor het niet-broedseizoen. De meest actuele kaart is voor geselecteerd.

Broedvogels		
Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Verspreiding en broedzekerheid 1973-1977	Kaart met broedzekerheid (mogelijk, waarschijnlijk, zeker) per 5 x 5 km atlasblok	Atlas van de Nederlandse broedvogels 1973-77 (Teixeira 1979)
Verspreiding 1998-2000	Kaart met aantal broedparen/territoria per 5 x 5 km atlasblok	Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000 (Sovon 2000)
Verandering 1977-2000	Kaart met verschenen of verdwenen per 5 x 5 km atlasblok tussen 1973-77 en 1998-2000	Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000 (Sovon 2000)
Verspreiding (jaar of periode van jaren)	Kaart met aantal paren/territoria per 5 x 5 km atlasblok	NEM / Meetnet Broedvogels (kolonievogels of BMP Zeldzame soorten), jaarrapporten (Boele et al. in serie)
Verspreiding en broedzekerheid 1998-2000	Kaart met broedzekerheid (mogelijk, waarschijnlijk, zeker) per 5 x 5 km atlasblok	Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000 (Sovon 2000)

Verspreiding en dichtheid 1998-2000	Kaart met relatieve dichtheden, gebaseerd op km-hokken of telpunten	Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000 (Sovon 2000)
Verspreiding en broedzekerheid 2013-2015	Kaart met broedzekerheid (mogelijk, waarschijnlijk, zeker) per 5 x 5 km atlasblok	Vogelatlas (Sovon 2018)
Verspreiding en dichtheid 2013-2015	Kaart met relatieve dichtheden, gebaseerd op km-hokken of telpunten	Vogelatlas (Sovon 2018)
Gruttokaart 2004	Kaart met aantal paren per 1 x 1 km	Sovon-onderzoeksrapport 2005/04
Zomerganzen 2005	Kaart met aantal paren per locatie	Sovon-onderzoeksrapport 2006/02

Niet-broedvogels		
Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Verspreiding seizoenen watervogels (periode van vijf jaar)	Kaart met gemiddeld seizoensgemiddelde per hoofd(tel)gebied, jaarrond (nadruk winterhalfjaar) of januari (zee-eenden)	NEM / Meetnet Watervogels, jaarrapporten (Hornman et al. in serie)
Verspreiding per maand, 1987-1983	Kaart met aantal individuen per 5 x 5 km atlasblok	Atlas van de Nederlandse Vogels (Sovon 1987)
Verspreiding winter (dec-feb), 2012/2013-2014/2015	Kaart met aantal individuen per 5 x 5 km atlasblok	Vogelatlas (Sovon 2018)
Verspreiding en dichtheid winter (dec-feb), 2012/2013-2014/2015	Kaart met relatieve dichtheden, gebaseerd op km-hokken of telpunten	Vogelatlas (Sovon 2018)
Verspreiding december wintervogels (periode van vijf jaar)	Kaart met gemiddeld aantal individuen per telroute in de laatste vijf jaar. Routes met nul vogels apart weergegeven. Kaart geeft ligging PTT routes weer, die elk 20 telpunten hebben (geen landelijke dekking!)	NEM / PTT-Punt Transect Tellingen wintervogels
Slaapplaatsen (periode)	Kaart met gemiddelde seizoensmaxima per slaapplaats per periode van vijf seizoenen, per 5 x 5 km atlasblok. Kaart geeft ligging getelde slaapplaatsen weer (geen landelijke dekking!)	NEM / Meetnet Slaapplaatsen, jaarrapporten (watervogels)

Aantalsontwikkeling

Broedvogels		
Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten

Trend broedvogels	Grafiek met jaarlijks aantal broedparen (zeldzame soorten / kolonievogels; landsdekkende telling) of jaarlijkse index (t.o.v. basisjaar) en flexibele trendlijn (MSI) met 95% betrouwbaarheids- interval (algemene soorten; steekproef van telgebieden)	NEM / Meetnet Broedvogels, jaarrapporten (Boele et al. in serie)
Niet-broedvogels		
Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Trend watervogels	Grafiek met seizoensgemiddelde per jaar en trendlijn (TrendSpotter) met 95% betrouwbaarheids-interval	NEM / Meetnet Watervogels, jaarrapporten (Hornman et al. in serie)
Trend wintervogels	Grafiek met jaarlijkse index (t.o.v. basisjaar) en trendlijn (TrendSpotter) met 95% betrouwbaarheids- interval	NEM / PTT-Punt Transect Tellingen wintervogels

Bij elke grafiek wordt de trendindicatie vermeld, uitgesplitst naar de lange termijn (sinds de start van reeks) en de korte termijn (recente 12 jaar). Deze is gebaseerd op de classificatie zoals die binnen het Netwerk Ecologische Monitoring wordt gehanteerd; afgeleid van trendanalyse met TRIM (broedvogels, PTT) of TrendSpotter (watervogels):

- ++ Sterke toename: zeker meer dan 5 procent toename per jaar.
- + Matige toename: zekere toename, maar niet zeker of deze meer dan 5 procent per jaar is.
- o Stabiel: aantalsverandering zeker kleiner dan 5 procent per jaar.
- Matige afname: zekere afname, maar niet zeker of deze meer dan 5 procent per jaar is.
- Sterke afname: zeker meer dan 5 procent afname per jaar.
- ~ Onzeker: omvang aantalsverandering met meetnet niet goed vast te stellen.

Door in de trendgrafieken met de cursor of muis boven de grafiek te zweven, krijg je een pop-up waarin de exacte grafiekwaarden worden weergegeven. Via het symbooltje rechtsboven in elke grafiek kun je de grafiek als afbeelding opslaan en de grafiekwaarden in een tabel downloaden.

Broedsucces en overleving (alleen broedvogels)

Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Overleving (adulten)	Grafiek met jaarlijkse overlevingskans (lokale overleving of " <i>apparent survival</i> ") van volwassen vogels (met 95% betrouwbaarheidsinterval).	Constant Effort Sites (CES), i.s.m. Vogeltrekstation, zie Limosa 80: 79-84.

	Selectie jaren en soorten met voldoende gegevens.	
Overleving (eerstejaars)	Grafiek met jaarlijkse overlevingskans (lokale overleving of " <i>apparent survival</i> ") van eerstejaars vogels (met 95% betrouwbaarheidsinterval). Selectie van jaren en soorten met voldoende gegevens.	Constant Effort Sites (CES), i.s.m. Vogeltrekstation, periodieke rapportage in jaarrapporten, zie ook Limosa 80: 79-84.
Nestsucces (%)	Grafiek met per jaar nestsucces (%), gebaseerd op nesten met ten minste één uitgevlogen jong en berekend met de zgn. Mayfield-methode, incl. 95% betrouwbaarheidsinterval. Selectie van jaren en soorten met voldoende gegevens.	NEM / Meetnet Nestkaarten i.s.m. soortwerkgroepen en andere partners, en Meetnet Reproductie Waddenzee (TMAP), i.s.m. IMARES, periodieke rapportages
Uitgevlogen jongen van succesvolle broedsels	Grafiek met gemiddeld aantal vliegvlugge jongen per succesvol nest per jaar, incl. 95% betrouwbaarheidsinterval. Voor nestvlinders: aantal uitgekomen eieren per succesvol nest. Selectie van jaren en soorten met voldoende gegevens.	NEM / Meetnet Nestkaarten, soortwerkgroepen en andere partners Meetnet Reproductie Waddenzee (TMAP), i.s.m. IMARES
Reproductie (ringgegevens)	Grafiek met reproductie-index per jaar (verhouding volwassen en eerstejaars vogels) berekend uit standaard-ringvangsten, incl. 95% betrouwbaarheidsinterval. Selectie van jaren en soorten met voldoende gegevens.	Constant Effort Sites (CES), i.s.m. Vogeltrekstation, zie Limosa 80: 79-84.
Aandeel jongen (%)	Grafiek met jaarlijks percentage eerstejaars vogels in overwinterende groepen, met trendlijn over hele periode (bepaald met TrendSpotter). Selectie heeft alleen betrekking op zwanen en ganzen. Bij jaren zonder gegevens waren geen tellingen beschikbaar.	Sovon i.s.m. Goose Specialist Group, jaarrapporten (watervogels)

Seizoensvoorkomen

Niet-broedvogels		
Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Presentie (recent)	Grafiek met de meldingsfrequentie per decade, gemiddeld over de laatste drie jaar. De meldingsfrequentie is het percentage van de volledige lijsten waarop de soort is geregistreerd.	LiveAtlas, www.liveatlas.nl

Aantallen (recent)	Grafiek met gemiddeld aantal individuen per maand, geteld en bijgeschat (bij onvolledige tellingen, afzonderlijk weergegeven, ? schatting onbetrouwbaar), voor de laatste vijf seizoenen. Selectie van soorten met voldoende gegevens.	NEM / Meetnet Watervogels, jaarrapporten (Hornman et al.)
Historisch (1978-83)	Grafiek met index voor het aantal per maand, gemiddeld over de zes teljaren.	Gebaseerd op bewerking van gegevens uit Atlas van de Nederlandse Vogels (Sovon 1987)

Broedvogels

Kaart / Grafiek	Uitleg	Project / Meer weten
Legbegin	Grafiek met gemiddelde datum van eileg per jaar (met 95% betrouwbaarheidsinterval). Selectie van jaren en soorten met voldoende gegevens.	NEM / Meetnet Nestkaarten i.s.m. soortwerkgroepen en andere partners

5.2. Per gebied

De weergegeven selectie van gebieden betreft alle in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden en alle andere belangrijke vogelgebieden voor watervogels (voorheen ook IBA - Important Bird Area genoemd, gebieden met internationaal relevante aantallen zonder kwalificatie als Natura 2000-gebied, o.a. pleisterplaatsen voor ganzen en zwanen). De startpagina toont de kaart met Natura 2000-gebieden.

Toelichting informatie gebieden

- Bij Natura 2000 heeft de informatie betrekking op alleen de Natura 2000-gebieden waar vogels deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen of een rol speelden bij aanwijzing. De gegevens hebben betrekking op het hele gebiedsdeel dat formeel als Natura 2000-gebied is begrensd (zie de gebiedskaart linksboven).
- Per gebied verschijnen tabellen met gegevens voor broedvogels (Natura 2000-gebieden) en winter- en trekvogels (Natura 2000-gebieden en overige belangrijke watervogelgebieden). Weergegeven zijn de laatste zes beschikbare jaren (broedvogels) of seizoenen (winter- en trekvogels). Bij broedvogels worden alleen die soorten genoemd waarvoor het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied; bij watervogels worden alle relevante soorten genoemd, maar zijn de soorten die een rol speelden bij de kwalificatie apart gemerkt (doelsoort = ja).
- Bij winter- en trekvogels wordt ook de functie waarvoor het gebied is aangewezen gegeven, foerageren of slapen.

- Bij broedvogels hebben aantallen tussen teksthaken [...] betrekking op *schattingen* voor het hele gebied op basis van onvolledige tellingen. Deze schattingen kunnen inschattingen zijn van de waarnemers ter plaatse (expert judgement) of schattingen gegenereerd uit de trendanalyse (getelde plus bijgeschatte aantallen). Een speciaal geval zijn schattingen tussen accoladen {..}: voor een aantal broedvogels in Natura-2000 gebieden zijn schattingen gemaakt op basis van het aanwijsaantal en de trend nadien, gebaseerd op een steekproef van BMP-gebieden binnen betreffende Natura 2000-gebied. Deze schattingen worden telkens als gemiddelde voor een tijdsvenster voor drie jaren gegeven (schatting van betreffende jaar en 1 jaar er voor en er na). Indien cijfers ontbreken (ook schatting niet mogelijk) wordt dit weergegeven als "?". Vaak zijn dan overigens wel steekproeven van een deel van het gebied beschikbaar, geschikt voor trendberekening. Nullen zijn als zodanig in de tabel aangegeven.
- Van de meeste soorten in de tabel kan via het trendsymbooltje een grafiek worden opgeroepen waarin de aantalstrend wordt afgebeeld (alle beschikbare jaren). Trends zijn gebaseerd op een representatieve steekproef van telgebieden (dan wordt een index weergegeven) of, voor zover beschikbaar, op volledige tellingen (dan wordt een aantal weergegeven). Deze kan worden vergeleken met de landelijke ontwikkeling in de grafiek eronder. In de aantalsgrafieken is de instandhoudingsdoelstelling aangegeven (groene lijn), en het gemiddelde over de laatste vijf seizoenen (oranje lijn). Dit maakt het mogelijk de actuele aantallen direct te vergelijken met de instandhoudingsdoelstelling.
- Bij het ontbreken van aantallen in de tabellen of het ontbreken van grafieken, zijn er onvoldoende tellingen beschikbaar en was een betrouwbare aantalsschatting (nog) niet mogelijk (aantal weergegeven als "?").
- In de tabel en bij de grafieken zijn ook de lange termijn (vanaf 1990) en korte termijn (recente 12 jaren) trends weergegeven. Voor de trendclassificatie, zie hierboven.
- Via de Download knop rechtsonder de tabel is opvragen van grafiekdata mogelijk in excel.

Samenstelling:

Kees Koffijberg en Chris van Turnhout, chris.vanturnhout@sovon.nl

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2022

Infodocument portaal vogelinfo, versie 2.0, maart 2022

Disclaimer

Sovon Vogelonderzoek Nederland besteedt de uiterste zorg aan de betrouwbaarheid van de gepubliceerde gegevens en informatie. Deze kunnen aan wijzigingen onderhevig zijn en onjuistheden kunnen voorkomen. Uit discrepanties met eerder door Sovon geleverde gegevens en informatie ter uitvoering van natuurbeleid - of bewerkingen daarvan - kunnen geen conclusies worden getrokken. Aan de op de website gepresenteerde gegevens en informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Sovon en haar directe bronhouders (aanleveraars van de gegevens) aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens of informatie zoals vermeld op deze website.